

POSTANOWIENIE

Dnia 8 stycznia 2009 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Tadeusz Wiśniewski (przewodniczący)

SSN Kazimierz Zawada (sprawozdawca)

SSN Mirosław Bączyk

w sprawie z powództwa M-P S.A.

przeciwko Skarbowi Państwa - Prezydentowi Miasta Stołecznego Warszawy

o ustalenie,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej

w dniu 8 stycznia 2009 r.,

skargi kasacyjnej strony powodowej

od postanowienia Sądu Apelacyjnego

z dnia 19 lutego 2008 r.,

**uchyla zaskarżone postanowienie w części uchylającej
postanowienie Sądu Okręgowego z dnia 16 listopada 2007 r., o
odmowie odrzucenia pozwu oraz w części rozstrzygającej o
kosztach postępowania i w tym zakresie zażalenie oddala.**

Uzasadnienie

Spółka akcyjna „M-P” wniosła sprzeciw od orzeczenia Samorządowego Kolegium Odwoławczego z dnia 7 maja 2003 r. w sprawie aktualizacji opłaty rocznej za użytkowanie wieczyste nieruchomości Skarbu Państwa położonej w W. przy ulicach P., B. i P.

Postanowieniem z dnia 25 października 2006 r. Sąd Okręgowy wezwał do wzięcia udziału w sprawie w charakterze pozwanego Skarb Państwa - Prezydenta m.st. Warszawy.

Skarb Państwa - Prezydent m.st. Warszawy podniósł zarzut czasowej niedopuszczalności drogi sądowej i wniósł o odrzucenie pozwu. Wskazał, że wystąpienie na drogę sądową o ustalenie stawki opłaty rocznej za wieczyste użytkowanie nieruchomości uzależnione jest od wyczerpania drogi administracyjnej w stosunku do właściciela nieruchomości; w sprawie jest nim właśnie Skarb Państwa - Prezydent m.st. Warszawy. Jego wezwanie do wzięcia udziału w sprawie postanowieniem z dnia 25 października 2006 r. oznaczało, iż dotąd nie występował w charakterze strony, a zatem nie została wobec niego wyczerpana droga postępowania administracyjnego.

Sąd Okręgowy postanowieniem z dnia 16 listopada 2007 r. odmówił odrzucenia pozwu, o które wnioskował Skarb Państwa - Prezydent m.st. Warszawy, a w stosunku do drugiego pozwanego - Miasta Stołecznego Warszawy - umorzył postępowanie. W uzasadnieniu podkreślił, że w postępowaniu administracyjnym toczącym się przed Samorządowym Kolegium Odwoławczym Prezydent m.st. Warszawy występował jako jednostka reprezentująca Skarb Państwa, a nie jako organ Miasta Stołecznego Warszawy. Nie budzi wątpliwości, że powodowa spółka wskazując Prezydenta m.st. Warszawy we wniosku do Samorządowego Kolegium Odwoławczego z dnia 20 grudnia 2002 r. i w sprzeciwie od orzeczenia Samorządowego Kolegium Odwoławczego z dnia 6 czerwca 2003 r. wskazała go w tym charakterze. Miasto Stołeczne Warszawa zostało wymienione jako strona pozwana dopiero w postanowieniu Sądu Rejonowego z dnia 8 września 2003 r. (o przekazaniu sprawy Sądowi Okręgowemu). Oznaczenie to jest błędne, ponieważ

w procesie toczącym się na skutek sprzeciwu wniesionego w trybie art. 80 ustawy z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami (jedn. tekst: Dz. U. z 2004 r. nr 261, poz. 2603 ze zm. – dalej: „u.g.n.”) stroną pozwaną jest właściciel nieruchomości będącej przedmiotem użytkowania wieczystego. Prezydent m.st. Warszawy reprezentował właściciela nieruchomości - Skarb Państwa już na etapie postępowania przed Samorządowym Kolegium Odwoławczym. Droga postępowania administracyjnego przewidziana w art. 78 i n. u.g.n. została więc wyczerpana.

Postanowieniem z dnia 19 lutego 2008 r. Sąd Apelacyjny uwzględnił zażalenie pozwanego Skarbu Państwa – Prezydenta m.st. Warszawy i odrzucił pozew na podstawie art. 199 § 1 pkt 3 k.p.c. W uzasadnieniu wyjaśnił, że stroną pozwaną powinien być niewątpliwie żalący się jako właściciel nieruchomości, jednakże wskazanie przez stronę powodową Prezydenta m. st. Warszawy nie było jednoznaczne z określeniem żalącego się jako strony pozwanej. Strona powodowa reprezentowana przez profesjonalnego pełnomocnika wymieniła zarówno w treści sprzeciwu od orzeczenia Samorządowego Kolegium Odwoławczego z dnia 6 czerwca 2003 r., jak i w wykonaniu wezwania Sądu Okręgowego do usunięcia braków formalnych pozwu dotyczących oznaczenia wartości przedmiotu zaskarżenia, Prezydenta m.st. Warszawy jako stronę pozwaną. Konsekwencją tego było wysłanie do Prezydenta m.st. Warszawy pozwu i wezwanie go do stawienia się na rozprawę oraz odpisu sprzeciwu z zobowiązaniem do zajęcia stanowiska. W ten sposób z chwilą doręczenia Prezydentowi m.st. Warszawy odpisu pozwu ukształtowały się strony niniejszego postępowania, których zmiana mogłaby być dokonana jedynie w sposób formalny, przewidziany w ustawie i udokumentowany. Takiego przekształcenia nie dokonano. Wymienienie przez powoda Prezydenta m.st. Warszawy jako pozwanego powinno skutkować odrzuceniem pozwu, ponieważ Prezydent jako organ wykonawczy gminy nie ma zdolności sądowej i braku tego nie da się uzupełnić na podstawie art. 70 k.p.c. Właściwe określenie drugiej strony postępowania należało do powodowej spółki; nic jej nie zwalniało od tego obowiązku. Sąd Okręgowy nie mógł samodzielnie oznaczyć Skarbu Państwa jako strony pozwanej, a tym bardziej dopozwać Skarbu Państwa - Prezydenta m.st.

Warszawy na podstawie art. 194 § 1 k.p.c., mającego zastosowanie jedynie na wniosek strony.

Jako podstawy skargi kasacyjnej strona powodowa przytoczyła naruszenie art. art. 67 § 2, art. 70 § 1, art. 194 § 1, art. 199 § 1 pkt 3 i art. 199 § 2 k.p.c.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Jak już wyjaśniano w orzecznictwie (zob. w szczególności postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 25 maja 2007 r., I CSK 30/07, OSNC-ZD, nr B, poz. 33), zmiana wysokości stawki opłaty rocznej za użytkowanie wieczyste, czyli tzw. aktualizacja opłaty rocznej z tytułu użytkowania wieczystego, następuje w wyniku zgodnych oświadczeń woli stron stosunku użytkowania wieczystego, tj. użytkownika wieczystego i właściciela, a jeżeli strony stosunku użytkowania wieczystego nie dojdą do porozumienia - na podstawie orzeczenia organu administracji lub sądu. W konsekwencji stronami postępowania administracyjnego oraz sądowego w sprawie zmiany (aktualizacji) wysokości stawki opłaty rocznej za użytkowanie wieczyste muszą być użytkownik wieczysty i właściciel nieruchomości, tj. Skarb Państwa – jeżeli nieruchomość jest przedmiotem jego własności, lub jednostka samorządu terytorialnego – jeżeli nieruchomość jest przedmiotem własności takiej jednostki. Przez „właściwy organ”, o którym mowa w przepisach art. 78 ust. 1, 3 i 4, art. 79 ust. 2 i 6, art. 80 ust. 1 u.g.n., należy więc rozumieć, jeżeli nieruchomość jest własnością Skarbu Państwa, jednostkę reprezentującą Skarb Państwa w zakresie gospodarowania nieruchomościami, którą, zgodnie z art. 11 ust. 1 u.g.n. jest starosta (w myśl art. 4 pkt 9b¹ przepis art. 11 ust. 1 u.g.n. stosuje się także do prezydenta miasta na prawach powiatu), a jeżeli nieruchomość jest własnością jednostki samorządu terytorialnego, organ tej jednostki powołany do jej reprezentowania w zakresie gospodarowania nieruchomościami; zgodnie art. 11 ust. 1 u.g.n. jest nim jej organ wykonawczy; według art. 11a ust. 3 w związku z art. 6 ust. 1 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (jedn. tekst: Dz. U. z 2001 r. nr 142, poz. 1591 ze zm.) takim organem gminy jest m.in. prezydent miasta. W sprawach dotyczących zmiany wysokości opłaty rocznej za użytkowanie wieczyste wspomniany „właściwy organ” powinien więc reprezentować podmiot

będący właścicielem nieruchomości, czyli Skarb Państwa lub określoną jednostkę samorządu terytorialnego.

Nie ulega zatem wątpliwości, że stronami postępowania, zarówno administracyjnego, jak sądowego, w sprawie zmiany wysokości stawki opłaty rocznej za użytkowanie wieczyste przysługujące spółce „M-P” powinna być ta spółka (w postępowaniu sądowym – jako strona powodowa) i Skarb Państwa – Prezydent m.st. Warszawy (w postępowaniu sądowym – jako strona pozwana).

Należy zgodzić się z Sądem Okręgowym, że choć precyzja oznaczenia w postępowaniu administracyjnym i na etapie wszczęcia postępowania sądowego Prezydenta m.st. Warszawy pozostawiała wiele do życzenia, to nie było wątpliwości, iż występował on jako reprezentant Skarbu Państwa, czyli że drugą stroną, obok spółki „M-P”, był w istocie Skarb Państwa – Prezydent m.st. Warszawy. Wskazywały na to pełnomocnictwa udzielone przez Prezydenta. Wypowiedzenia dotychczasowej wysokości opłaty rocznej z tytułu użytkowania wieczystego dokonał z upoważnienia Prezydenta m.st. Warszawy Zastępca Dyrektora Wydziału Gospodarki Nieruchomościami Skarbu Państwa, a na rozprawę przed Samorządowym Kolegium Odwoławczym stawiała się upoważniona przez Prezydenta m.st. Warszawy do występowania w sprawach aktualizacji opłat rocznych z tytułu użytkowania wieczystego i trwałego zarządu nieruchomościami stanowiącymi własność Skarbu Państwa, w posiedzeniu zaś w dniu 27 maja 2004 r. wyznaczonym przez Sąd Okręgowy wziął udział radca prawny umocowany przez Prezydenta m.st. Warszawy do reprezentowania Skarbu Państwa. W tej sytuacji nieścisłości we wskazaniu przez powodową spółkę strony pozwanej mogły być usunięte przez Sąd z własnej inicjatywy. Mógł on sam dokonać prawidłowego określenia strony pozwanej, oznaczyć ją jako Skarb Państwa – Prezydenta m.st. Warszawy (art. 67 § 2 k.p.c.; sytuacja ta jest znacznie bliższa rozważanej w wyroku Sądu Najwyższego z dnia 11 stycznia 1974 r., II CR 685/73 (OSNC 1975, nr 1, poz. 10) i wyroku Sądu Najwyższego z dnia 18 czerwca 1998 r., II CKN 817/97 (OSNC 1999, nr 1, poz. 16) oraz wyroku Sądu Najwyższego z dnia 22 czerwca 2006 r., V CSK 139/06 (LEX nr 196953) niż rozpatrywanej w uchwale Sądu Najwyższego z dnia 19 kwietnia 2001 r., III CZP 10/01 (OSNC 2001, nr 10, poz. 147), albo wezwać powodową spółkę do sprecyzowania oznaczenia strony

pozwanej (art. 70 § 1 k.p.c.) W każdym razie nie było podstaw do uznania, że nie została wyczerpana droga postępowania administracyjnego w stosunku do Skarbu Państwa – Prezydenta m.st. Warszawy.

O ile posiadanie rozeznania przez osoby umocowane przez Prezydenta co do pełnionej funkcji w sprawie – a mianowicie co do reprezentowania Skarbu Państwa - nie budzi wątpliwości, o tyle nasuwa zastrzeżenia postanowienie Sądu Rejonowego, w którym przekazując sprawę Sądowi Okręgowemu oznaczył on bez żadnych ku temu przesłanek jako stronę pozwaną Miasto Stołeczne Warszawa – co dało impuls do podtrzymywania tego błędnego oznaczenie aż do chwili, w której Sąd Okręgowy błąd ten zauważył.

Jakkolwiek wydane przez Sąd Okręgowy na podstawie art. 194 § 1 k.c. postanowienie o dopoznaniu Skarbu Państwa – Prezydenta m.st. Warszawy było wadliwe, ponieważ nastąpiło bez wniosku strony, a przede wszystkim bez rzeczywistej potrzeby, gdyż przewidziane w tym przepisie przekształcenie powództwa jest uzasadnione dopiero wtedy, gdy nieprawidłowości w określeniu strony nie można usunąć przez sprostowanie pozwu - nie mogło być zaskarżone zażaleniem. Postanowienia sądu pierwszej instancji wydane na podstawie art. 194 § 1 k.p.c. mogą być korygowane tylko na zasadach określonych w art. 380 k.p.c., tj. przez sąd odwoławczy przy rozpoznawaniu apelacji (art. 380 k.p.c.) lub zażalenia (art. 380 w związku z art. 397 § 2 k.p.c.). W sprawie nie było jednak podstaw do skorygowania postanowienia Sądu Okręgowego z dnia 25 października 2006 r. przez Sąd Apelacyjny w związku z rozpoznawanym zażaleniem na podstawie art. 380 k.p.c., gdyż wskazana wadliwość tego postanowienia nie mogła mieć wpływu na rozstrzygnięcie sprawy, jak bowiem wyżej wyjaśniono pozwanym w sprawie powinien być właśnie dopozwany Skarb Państwa – Prezydent m.st. Warszawy.

Podsumowując, odrzucenie pozwu przez Sąd Apelacyjny było bezzasadne, dlatego Sąd Najwyższy, uwzględniając skargę kasacyjną, orzekł jak w sentencji.